

EUROPEAN COURT OF HUMAN RIGHTS
COUR EUROPÉENNE DES DROITS DE L'HOMME

AVRUPA İNSAN HAKLARI MAHKEMESİ

İKİNCİ BÖLÜM

KABUL EDİLEBİLİRLİK HAKKINDA KARAR

Başvuru no. 13510/19
Rıdvan YILDIZ/Türkiye
ve diğer 18 başvuru
(ekteki listeye bakınız)

Başkan

Egidijus Kuris,

Yargıçlar

Pauliine Koskelo,

Gilberto Felici ve Bölüm Yazı İşleri Müdür Yardımcısı Hasan Bakırcı'nın katılımıyla 22 Şubat 2022 tarihinde Komite olarak toplanan Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi (İkinci Bölüm),

ekteki listede belirtilen çeşitli tarihlerde yapılan yukarıdaki başvuruları göz önüne alarak,

gerçekleştirilen müzakerelerin sonucunda aşağıdaki kararı vermiştir.

DAVA KONUSU

1. Başvurular, olağanüstü hal (OHAL) döneminde askeri liseler ve

yükseköğrenim okullarının kapatılması ve öğrencilerin sivil eğitim kurumlarına nakledilmesine ilişkindir.

2. Başvuranların listesi ekte yer almaktadır. Somut başvurulara konu olayların meydana geldiği dönemde, birinci başvuran jandarma meslek okuluna diğer başvuranlar ise harp akademilerine kayıtlıydılar. Askeri meslek okulları ve harp akademileri, öğrencileri askeri bir kariyere hazırlamak amacıyla yükseköğrenim düzeyinde eğitim vermiştir. Başvuranların bu okullara kayıtlı oldukları dönemde yürürlükte bulunan mevzuata göre, başvuranlar, eğitimlerini başarıyla tamamlamaları koşuluyla, askeri kariyer yapma hakkına sahipti. Eğitimleri ücretsizdi; kendilerine aylık burs verilmekteydi ve masrafları Devlet tarafından karşılanmaktaydı.

3. 15 Temmuz 2016 tarihinde gerçekleştirilen darbe girişiminin ardından, 20 Temmuz 2016 tarihinde OHAL ilan edilmiştir. OHAL döneminde, Bakanlar Kurulu Anayasa'nın 121. maddesi uyarınca çeşitli Kanun Hükmünde Kararnameler (KHK) çıkarmıştır. Bu kararnamelerden bir tanesi olan ve daha sonra Türkiye Büyük Millet Meclisi tarafından da yasalaşan 669 sayılı KHK ile tüm harp akademileri, askeri meslek okulları ve askeri liseler kaldırılmış ve askeri eğitim sisteminin yeniden yapılandırılması amacıyla Milli Savunma Üniversitesi kurulması öngörülmüştür. Kararnamede ayrıca kararnamenin yayımlandığı tarih itibariyle askeri eğitim kurumlarında eğitim görmekte olan mevcut öğrencilerin -geçmişte liseye ve üniversiteye giriş sınavlarında aldıkları sınav puanlarına dayalı olarak ve askeri eğitim kurumlarında aldıkları eğitimin konusu ve düzeyiyle orantılı olarak- sivil liselere nakledilmeleri öngörülmüştür.

4. Başvuranlar, çeşitli tarihlerde, idare mahkemelerine başvurarak, 669 sayılı KHK'nın eğitim hakları bakımından Anayasa'ya uygunluğuna itiraz etmişlerdir. Bazı başvuranlar tarafından açılan davalarda, idare mahkemeleri, idari bir tedbir olmadığı dikkate alındığında, kanun hükmünde kararnameyi iptal etme veya kaldırma yetkilerinin olmadığını belirterek davaların kabul edilemez olduğuna karar vermişlerdir. Diğer davalarda ise idare

mahkemeleri, OHAL Komisyonunun bu tür şikâyetleri inceleme yetkisi olduğunu belirterek, yetkisizlik kararı vermişlerdir. Buna karşın, Komisyonun yetkisi başvuranların davalarını kapsamamıştır (Komisyon hakkında gerekli bilgiler için bk. *Köksal/Türkiye* (k.k.), no. 70478/16, § 16, 6 Haziran 2017).

5. Başvuranlar, son çare olarak Anayasa Mahkemesine başvurmuşlar, o da, çeşitli tarihlerde, başvuranların Sözleşme'nin 6. maddesi ve Sözleşme'ye Ek 1 No'lu Protokol'ün 2. maddesi kapsamındaki şikâyetlerinin herhangi bir ihlal görüntüsü vermediğine kanaat getirerek özet kabul edilemezlik kararıyla davaları kabul edilemez bulmuştur.

6. Anayasa Mahkemesi, 25 Temmuz 2019 tarihli kararında Meclis üyelerinin bazıları tarafından açılan soyut norm denetimi davası bağlamında 6756 sayılı Kanun kapsamında 669 sayılı Kanun Hükmünde Kararnamenin ilgili bölümlerini incelemiştir. Anayasa Mahkemesi, askeri okulların kapatılması ve öğrencilerin sivil eğitim kurumlarına nakledilmesi de dâhil olmak üzere askeri eğitimin yeniden yapılandırılmasına ilişkin tedbirleri anayasaya aykırı bulmamış ve hukuka uygunluk, meşru amaç ve ölçülülük ilkelerine uygun bulmuştur. Bu sonuca varırken, Anayasa Mahkemesi, 669 sayılı Kanun Hükmünde Kararname ile getirilen askeri eğitimde yapılan temel değişiklikleri haklı çıkaran olağanüstü hal rejimi ışığında darbe girişiminin gerçek arka planını ve özellikle askeri eğitim kurumlarının komplodaki rolünü göz önünde bulundurmuş ve olağanüstü hal rejimi ışığında ulusal güvenlik çıkarlarının korunmasının ülkedeki temel değişiklikleri haklı çıkardığını değerlendirmiştir. Anayasa Mahkemesi, kanun değişikliği sırasında askeri okullara kayıtlı olan öğrencilerin meşru beklentilerine müdahale edilmesi ve askerlikten muaf tutulmalarına ilişkin olarak, askerlik eğitiminin yeniden yapılandırılması ve reformun arkasındaki sebep olan eski eğitim sisteminde eğitim görmemiş yeni subayların askere alınmalarının gerekliliğine işaret etmiştir. Son olarak, Anayasa Mahkemesi bu öğrencilerin nesnel ve öngörülebilir kriterler temelinde -yani ilgili geçmiş

sınav puanlarına göre- uygun sivil okullara nakillerini sağlayan geçici hükümlerin orantılı bir önlem olduğu kanaatine varmıştır.

7. Başvuranlar, Sözleşme'nin 6. maddesi kapsamında 669 sayılı Kanun Hükmünde Kararname uyarınca askeri öğrencilik statülerinin sona erdirilmesine itiraz etmek için mahkemeye erişimlerinin olmadığı konusunda şikâyette bulunmuşlardır. Bazı başvuranlar ayrıca, askeri okul öğrencilerinin herhangi bir kişiselleştirilmiş muamele olmaksızın toplu olarak askeri öğrencilik statülerinin sona erdirilmesinin, masumiyet karinesi hakları da dâhil olmak üzere, 6. maddenin cezai boyutu kapsamındaki teminatlara aykırı olduğundan şikâyet etmişlerdir. Sözleşmeye Ek 1 No.lu Protokolün 2. maddesine dayanarak, ayrıca askeri eğitime devam etme haklarının ve askeri kariyere yönelik meşru beklentilerinin ihlal edildiğinden şikâyet etmişlerdir.

MAHKEMENİN DEĞERLENDİRMESİ

A. Başvuruların birleştirilmesi

8. Mahkeme, başvuruların konuları bakımından benzer olduklarını göz önünde bulundurarak, bunları tek bir kararda müştereken incelemeyi uygun görmektedir.

B. Sözleşmenin 6. maddesi kapsamındaki şikâyetler

9. Mahkeme, doğrudan mevzuattaki bir kanundan kaynaklanan ve askeri eğitimin yeniden yapılanmasını gerektiren söz konusu tedbirin “cezai suçlamanın” belirlenmesine ilişkin olmadığından 6. maddenin cezai yönüyle uygulanamayacağına karar vermiştir (bk., örneğin, *Pişkin / Türkiye*, no. 33399/18, § 108, 15 Aralık 2020). Dolayısıyla, Sözleşme'nin 6. maddesinin cezai yönünün somut davaya uygulanamayacağını belirtir.

10. Mahkeme, Sözleşme'nin 6 § 1 maddesinin “medeni hukuk” yönünden uygulanabilirliğine yönelik olarak, Sözleşme kapsamında korunup korunmadığına bakılmaksızın, en azından savunulabilir gerekçelerle, iç

hukuk uyarınca tanınabilen bir “hak” ile ilgili bir “ihtilaf (uyuşmazlık)” söz konusu olması gerektiğini yinelemektedir. Öte yandan, Mahkeme, hem Sözleşme’nin hem de Protokolleri’nin kamu hizmetinde işe alım hakkını teminat altına almadığını not eder (*Vogt/Almanya*, 26 Eylül 1995, § 43, A Serisi no. 323 ve *Vilho Eskelinen ve Diğerleri/Finlandiya* [BD], no. 63235/00, § 57, AİHM 2007-II).

11. Somut davada, Mahkeme, “askeri çalışmalara” devam etme ve “askeri öğrenci” statüsünü koruma “hakkının” “medeni” olarak adlandırılabilceğine ikna olmamıştır. Söz konusu tedbirin başvuranların eğitimini veya silahlı kuvvetlerde istihdam edilme ihtimallerini etkilediği hususu, Sözleşme’nin 6 § 1 maddesiyle koruma altına alınan medeni haklar kapsamındaki söz konusu davayı açmak için yeterli olamaz (bk. aynı şekilde *Slavic University in Bulgaria ve Diğerleri / Bulgaristan* (k.k.), no. 6078/00, 18 Kasım 2004). Mahkeme, bu doğrultuda, askeri eğitimi düzenleme ve profesyonel askeri hizmete giriş koşullarını belirlemede mevcut uyuşmazlık bakımından ağırlıklı olarak kamu hukukunun ağır bastığını ve bu itibarla söz konusu hususların Sözleşme’nin 6. maddesinin medeni yönünün kapsamı dışında kaldığını değerlendirmektedir.

12. Dolayısıyla, söz konusu şikâyet, 35 § 3 (a) maddesi anlamında Sözleşme hükümleriyle konu bakımından bağdaşmamakta olup, 35 § 4 maddesi uyarınca reddedilmesi gerekmektedir.

13. Mahkeme diğer yandan başvuranlar açısından askeri eğitim kurumlarının kapatılmasına yönelik mevzuata itiraz yolu açık olmamasına rağmen başvuranlara sunulan özel yerleştirme veya eğitim kurumlarını tercih etme seçeneğini kabul etmeselerdi onları sivil eğitim kurumlarına yerleştiren sonraki idari tedbire karşı bir idari dava açma imkânına sahip olmuş olacaklarını da vurgular.

C. Sözleşme'ye Ek 1 No.lu Protokol'ün 2. maddesi kapsamındaki şikâyetler

14. Mahkeme, eğitim hakkının, Sözleşme'ye Ek 1 No.lu Protokol'ün 2. maddesinin ilk cümlesinde belirtildiği şekliyle, Sözleşmeci Tarafların yetki alanı kapsamında herkese herhangi bir zamanda mevcut eğitim kurumlarına erişim hakkını ve kişinin tamamladığı eğitiminin resmi olarak kabulüyle almış olduğu eğitimden faydalanma imkânını teminat altına aldığını yinelemektedir (*Orsus ve Diğerleri / Hırvatistan* [BD], no. 15766/03, § 146, *AİHM 2010*). Bu tür haklar tabiatı gereği Devlet tarafından düzenlemeye – toplum ve bireylerin ihtiyaçlarına ve kaynaklarına göre zaman ve yere göre değişiklik gösterebilen düzenlemelere– gereksinim duyar (*Leyla Şahin/Türkiye* [BD], no. 44774/98, § 154, *AİHM 2005-XI*).

15. Mahkeme, 669 sayılı Kanun Hükmünde Kararname'de öngörülen tedbirlerin başvuranların eğitim hakkına müdahale teşkil ettiği görüşündedir. Mahkeme ayrıca, Anayasa Mahkemesinin -soyut norm denetiminde- mevzuatı hukuka uygun bulduğunu ve darbe girişimi sonrasında askerî eğitimin yeniden yapılandırılması için gerekli olduğuna karar verdiğini kaydetmektedir. Mahkemenin bu tespitlere katılmamak için hiçbir nedeni bulunmamaktadır. Ayrıca, elindeki belgeler ışığında Mahkeme, başvuranların üst düzey üniversitelere transfer edildiğini ve onlara özel sektörde eğitim düzeylerine göre kariyer fırsatları sunan akademik dereceler sağlandığını kaydetmektedir. Dolayısıyla başvuranların eğitimlerine devam etme haklarından engellendikleri söylenemez. (bk. *bu davaya uygulanabildiği ölçüde*, yukarıda anılan *Slavic University in Bulgaria ve Diğerleri*). Yukarıdakiler ışığında Mahkeme, söz konusu tedbirin başvuranlar üzerine bireysel olarak aşırı bir yük yüklememiş olduğu sonucuna varmaktadır.

16. Dolayısıyla, başvuranların yukarıda anılan şikâyeti, açıkça dayanaktan yoksun olması nedeniyle, Sözleşme'nin 35 §§ 3 ve 4. maddesi

uyarınca reddedilmesi gerekmektedir.

D. Sözleşmenin iddia olunan diğer ihlalleri

17. Başvuranlar ayrıca çeşitli Sözleşme hükümleri kapsamında başka şikâyetler de ileri sürmüşlerdir.

18. Mahkeme, elindeki tüm materyaller ışığında ve şikâyet edilen hususların yetki alanına girdiği ölçüde, bu şikâyetlerin Sözleşme'nin 34 ve 35. maddesinde belirtilen kabul edilebilirlik kriterlerini karşılamadığı ve Sözleşme veya Protokollerinde yer alan hakların ve özgürlüklerin ihlal edildiğini göstermediği kanaatindedir.

Dolayısıyla, başvurunun bu kısmının Sözleşme'nin 35 § 4 maddesi uyarınca reddedilmelidir.

Bu gerekçelerle, Mahkeme, oy birliğiyle,

Başvuruların *birleştirilmesine*;

Başvuruların kabul edilemez olduğuna *karar vermiştir*.

İşbu karar, İngilizce olarak tanzim edilmiş olup; 17 Mart 2022 tarihinde yazılı olarak bildirilmiştir.

Hasan Bakırcı
Yazı İşleri Müdür Yardımcısı

Egidijus Kuris
Başkan

YILDIZ / TÜRKİYE VE DİĞER BAŞVURULAR KARARI

EK

Sıra No.	Başvuru no.	Dava adı	Başvuru tarihi	Başvuran Doğum Tarihi İkamet yeri	Temsilci
1.	13510/19	Yıldız/Türkiye	01.03.2019	Rıdvan YILDIZ 30.09.1996 Gaziantep	İrem ÇİÇEK
2.	18612/19	Ulğaç/Türkiye	28.03.2019	Emre ULĞAÇ 13.06.1995 İstanbul	Rahime AYVALI
3.	18643/19	Ünlü/Türkiye	28.03.2019	Mehmet ÜNLÜ 16.09.1995 İstanbul	Rahime AYVALI
4.	18650/19	Uzun/Türkiye	28.03.2019	Furkan UZUN 09.09.1995 İstanbul	Rahime AYVALI
5.	21222/19	Dirik/Türkiye	13.04.2019	Selamettin DİRİK 29.09.1995 İstanbul	Rahime AYVALI
6.	21227/19	Taşkın/Türkiye	13.04.2019	Seyfi TAŞKIN 01.06.1995 İstanbul	Rahime AYVALI
7.	21351/19	Yıldırım/Türkiye	12.04.2019	Yavuz YILDIRIM 15.11.1995 İstanbul	Rahime AYVALI
8.	23515/19	Dağ/Türkiye	27.04.2019	Muhammed DAĞ 20.05.1995 İstanbul	Rahime AYVALI
9.	24679/19	Erol/Türkiye	27.04.2019	Ersegün Ömer EROL 21.06.1996 Ankara	Rahime AYVALI
10.	24995/19	Aksoy/Türkiye	27.04.2019	Yusuf AKSOY İstanbul	Rahime AYVALI
11.	25011/19	Solak/Türkiye	26.04.2019	Yunus SOLAK 20.02.1995 Aksaray	Rahime AYVALI
12.	25016/19	Ertürk/Türkiye	27.04.2019	Yusuf ERTÜRK 14.01.1995 İstanbul	Rahime AYVALI
13.	27060/19	Pınar/Türkiye	03.05.2019	Mustafa PINAR 17.05.1995 İstanbul	Rahime AYVALI

YILDIZ / TÜRKİYE VE DİĞER BAŞVURULAR KARARI

No.	Başvuru No.	Dava adı	Başvuru tarihi	Başvuran Doğum Tarihi İkamet yeri	Temsilci
14.	27074/19	Gültekin/Türkiye	03.05.2019	Ertuğrul Gazi GÜLTEKİN 06.06.1996 İstanbul	Rahime AYVALI
15.	27078/19	Yıldız/Türkiye	03.05.2019	Osman YILDIZ 01.01.1995 Manisa	Rahime AYVALI
16.	34015/19	Öztürk/Türkiye	22.06.2019	Ömer Rahim ÖZTÜRK 25.05.1995 Ankara	Rahime AYVALI
17.	28212/20	Sel/Türkiye	26.06.2020	Hasan SEL 27.06.1995 Ankara	Emine Pınar TEKİNŞEN
18.	49557/20	Sönmez/Türkiye	30.10.2020	Recep Enes SÖNMEZ 22.11.1997 İstanbul	Orhan SELÇUK
19.	13222/21	Çelik/Türkiye	5.03.2021	Erol Kamil ÇELİK 15.02.1996 Ankara	